

special: Ooglaseren

De duurste ooglaserklinieken scoren het best in het grote Consumentenbondonderzoek, de goedkoopste het slechtst. Toch moet je voor kwaliteit verder kijken dan de prijs.

Beter zicht op ooglaserklinieken

Het gezichtsvermogen van een arend, maar zonder het gedoe van brillen of lenzen: dat zou mogelijk zijn met ooglaseren. Waar moet je op letten en wat zijn de verschillen tussen de 54 ooglaserklinieken in Nederland? De Consumentenbond onderzocht het.

Ook in 2003 deed de Consumentenbond onderzoek naar ooglaserklinieken, maar in de afgelopen jaren is er veel veranderd. De techniek is verder ontwikkeld, er zijn meer aanbieders en de prijzen zijn gedaald. Natuurlijk zijn consumenten blij met de lagere prijzen, maar ze vragen zich wel af hoe het zit met de kwaliteit van de behandeling. Ogen zijn een kostbaar bezit en laseren is onomkeerbaar. Tijd voor een grootscheeps onderzoek naar de 'ideale' ooglaserkliniek. De Consumentenbond stuurde alle 54 ooglaserklinieken die in Nederland een behandeling aanbieden een vragenlijst toe. Het merendeel, 43 klinieken, reageerde op deze oproep. Maar 5 klinieken bleken niet aan de gestelde criteria te voldoen en vielen buiten het onderzoek, waardoor er uiteindelijk 38 overbleven. Daarvan weigerden er 11 om informatie te geven, wat niet automatisch betekent dat ze iets te verzwijgen hebben, maar een goede indruk maakt het niet. De namen van deze weigeraars staan op de 'zwijglijst' verderop. De vragenlijst die naar de ooglaserklinieken werd gestuurd, is opgesteld met hulp van zo'n 30 consumenten die al een

laserbehandeling hebben ondergaan. Zij vertelden wat zij als positief en negatief hadden ervaren en wat zij het belangrijkste vinden bij het kiezen van een laserkliniek. Daaruit kwam het profiel van de 'ideale' ooglaserkliniek naar

11 klinieken weigerden informatie te geven

voren. Dat is een kliniek waar je vriendelijk en professioneel te woord wordt gestaan. Een kliniek die alle behandel mogelijkheden aanbiedt en waar artsen werken die Big-geregistreerd zijn en lid van het Nederlands Genootschap van Refractie Chirurgen (NGRC). Bovendien moeten de artsen Nederlands spreken en de ingreep al heel vaak hebben uitgevoerd. In de ideale kliniek word je goed geïnformeerd over de ingreep, is er een externe onafhankelijke klachtenregeling en spreekt het voor zich dat de huisarts op de hoogte wordt gehouden. En dat alles voor een acceptabele prijs. Maar bestaat zo'n ideale kliniek? Laten we beginnen bij de oogartsen. Die moeten de operatie immers uitvoeren. Eerste voorwaarde is dat zij beschikken

over de juiste papieren. Weet je de naam van de behandelend oogarts in de kliniek, dan kun je controleren of hij als oogarts geregistreerd is in het Big-register. De Consumentenbond heeft voor dit onderzoek van alle betrokken oogartsen de inschrijffnummers in het Big-register gecontroleerd. Alle Nederlandse artsen bleken over de juiste papieren te beschikken.

Er zijn echter ook, en steeds meer, klinieken in Nederland die (deels) met buitenlandse artsen werken. Consumenten kunnen van deze artsen niet nagaan of zij de juiste papieren en registraties hebben; zij staan immers niet in het Big-register. Er zijn nog meer bezwaren tegen behandeling door een buitenlandse arts; zie verderop.

Een ander punt dat consumenten erg belangrijk vinden, is de informatie die zij krijgen. Bijvoorbeeld over het verloop van de ingreep en de klachtenprocedure. Vijf klinieken bleken nog niet te beschikken over een onafhankelijke klachtencommissie. Eigenlijk kan dat niet meer in deze tijd.

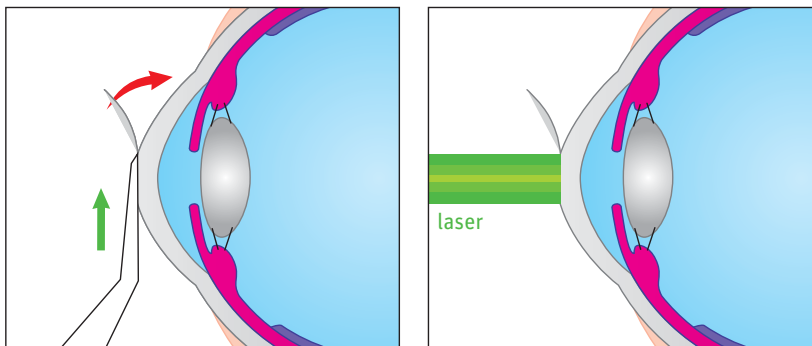
Negen klinieken hebben geen patiëntgerichte klachtenfolder. Voor patiënten ►

is het vervelend als ze zelf naar de procedure moeten vragen als ze een klacht hebben. Een klachtenfolder waarin de procedure beschreven staat, is dan prettiger. Sommige klinieken geven de folder mee van het ziekenhuis waarmee zij samenwerken. Voor de consument zou het duidelijker zijn als daarin altijd een verwijzing naar de laserkliniek staat. Het is gebruikelijk dat de kliniek na de operatie aan de huisarts schriftelijk laat weten dat de patiënt uit de kliniek is ontslagen. In deze brief hoort onder andere de oogdruk voor en na de operatie te staan. Zeven klinieken gebruiken deze 'huisartsbrief' niet standaard.

Lasik is moeilijker en heeft een grotere kans op complicaties dan Lasek

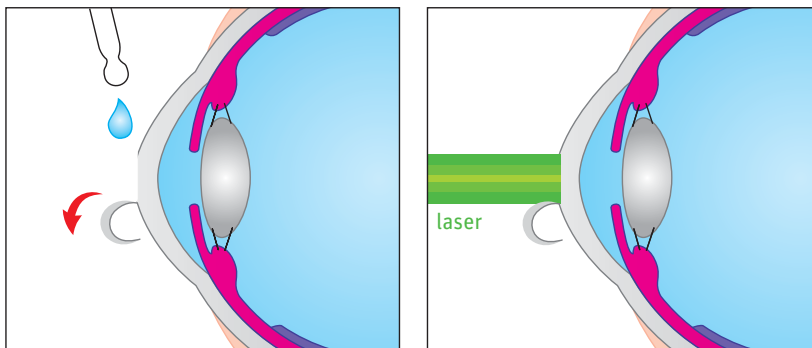
De ooglaserbehandeling mag pas plaatsvinden als de patiënt beseft wat er gaat gebeuren en toestemming heeft gegeven. Alle klinieken maken standaard gebruik van een 'informed consent'; dit betekent letterlijk: geïnformeerde toestemming. Op het informed consent-formulier staat, als het goed is, precies wat er gaat gebeuren, welke methode er wordt gebruikt en wat de complicaties zijn van deze methode. De patiënt leest dit en tekent dan wel of niet. In de praktijk bleek echter dat sommige klinieken een te algemene toestemming vragen, voor laseren in het algemeen. Maar de consument dient echt te tekenen voor de gebruikte methode (Lasek/PRK, Lasik of lensimplantaat) en de bijbehorende complicaties dienen op het informed consent-formulier te staan. Het openen van het oog voordat er gelaserd kan worden, is op diverse manieren mogelijk: door het bovenste laagje van het hoornvlies af te schrapen (Lasek/PRK) of door een 'flapje' op te lichten (Lasik). Daarnaast is er nog een operatie waarbij een extra lens wordt geplaatst via een sneetje in het hoornvlies (lensimplantaat). Consumenten vinden het belangrijk dat klinieken alle behandelingen kunnen aanbieden.

LASIK

Ter hoogte van de pupil wordt een plakje van het hoornvlies geschaafd, dat aan één kant blijft vastzitten en wordt omgeklapt. Met koude laserstralen wordt het onderste laagje van het hoornvlies verdampt waardoor dat, afhankelijk van de gewenste correctie, platter of boller wordt. Daarna wordt het flapje teruggeklapt.

LASEK/PRK

Bij Lasek wordt het bovenste laagje hoornvlies behandeld met alcohol om het van de onderliggende lagen los te weken, waarna het wordt weggerold. Het blootliggende hoornvlies wordt gelaserd, en het laagje daarna teruggerold. PRK (photo refractieve keratectomie) is als Lasek, maar het laagje wordt verwijderd in plaats van teruggeschoven. Na het laseren wordt een bandagelens geplaatst, zodat het laagje weer kan aangroeien of herstellen. Lasek en PRK zijn pijnlijker behandelingen dan Lasik.

Ze hebben dan eerder het gevoel dat de geschikteste methode wordt voorgeschreven. Uit het onderzoek van de Consumentenbond blijkt dat 29 van de 38 klinieken volgens alle methoden kunnen werken. Twee klinieken boden alleen Lasik aan, en één kliniek wilde alleen Lasek toepas-

sen omdat de chirurgen Lasik onveilig vonden. Lasik is technisch een moeilijker ingreep, waarbij meer complicaties mogelijk zijn. Maar als de ingreep wordt uitgevoerd door een ervaren oogchirurg is er geen reden om de operatie als onveilig te betitelen. Behalve de operatiemethode speelt de

Bij het vooronderzoek wordt de oogafwijking bepaald

De laser wordt op het oog gericht

gang van zaken rond de operatie een rol. Alle artsen van de klinieken bleken ook buiten kantooruren direct bereikbaar voor calamiteiten, maar de manier waarop was niet altijd ideaal. Het best is het als de patiënt een gsm-nummer meekrijgt dat direct verbindt met een arts. Wie in paniek is, moet geen antwoordapparaat aan de lijn krijgen of de mededeling dat hij een ander nummer moet proberen.

Goedkoop scoort niet zo best

De prijzen voor een ooglaserverhandeling kunnen flink uiteenlopen, zo bleek uit het onderzoek van de Consumentenbond. In de tabel verderop is te zien dat de goedkoopste Lasek/PRK zo'n €1000 kost en de duurste bijna €5300. De Lasik-methode kost in het algemeen iets meer: €1200 tot €5300. Soms is er ook binnen een kliniek een prijsverschil. Dat heeft te maken met de oogafwijking of specifieke mogelijkheden binnen de behandeling. Wie zich enkel laat leiden door de prijs bij het kiezen van een laserkliniek, is niet het best uit. De goedkoopste kliniek, Eye Center Europe, is tegelijkertijd de enige kliniek die in het onderzoek *slecht* uit de bus kwam. Andersom geldt ook: de duurste klinieken hebben allemaal *zeer goed* gescoord. Als je kijkt naar de prij-

zen van de klinieken die *zeer goed* en *goed* scores, dan is de goedkoopste, kwalitatief goede kliniek voor Lasek de Haaglandenkliniek in Den Haag (€2700-€3200) en voor Lasik de ooglaserkliniek Retina Total Eye Care in Driebergen (€2750-€5300).

Een laserbehandeling wordt vaak niet vergoed door zorgverzekeraars

In de redelijke groep zitten nog goedkopere mogelijkheden. EyeQvision in Amstelveen vraagt maar €1200 voor twee ogen, ongeacht of dit Lasek of Lasik is. Veel klinieken werken ook met aanbiedingen. Dit kan voordelig zijn. De kosten van een ooglaserverhandeling vallen onder de cosmetische ingrepen en worden daarom in het algemeen niet vergoed door verzekeraars. Sommige verzekeraars hebben ooglaseren opgenomen in een aanvullende verzekering. De operatie mag dan soms alleen worden uitgevoerd bij een kliniek waarmee de verzekeraar een overeenkomst heeft. Heel soms is er een medische indicatie, en dan is vergoeding wel mogelijk. Bijvoorbeeld als iemand meer dan -10 of +6 heeft, bij ernstige hoornvliesvertroebe-

lingen, als er een groot verschil in sterkte is tussen beide ogen of als iemand om een of andere reden geen bril of contactlenzen kan dragen. Overigens zijn de kosten van de behandeling en de reiskosten van en naar de kliniek voor de belasting wel deels aftrekbaar als buitengewone uitgaven.

Kwaliteit kiezen

Consumenten die hun ogen willen laten laseren, doen er goed aan een kliniek te kiezen waarbij de diverse randvoorwaarden in orde zijn. Dit geeft zeker een indicatie van de kwaliteit van de kliniek. Van de 38 (vestigingen van) laserklinieken die in dit onderzoek zijn beoordeeld, scoren er 18 *zeer goed* en 3 *goed*. De klinieken die als *redelijk* uit de bus kwamen – 10 in totaal – hebben vaak wel een volledig behandelaanbod, maar komen op andere punten (zoals de informatievoorziening) vaak te kort. 4 klinieken scoren *matig* en 3 locaties van dezelfde kliniek, Eye Center Europe, krijgen als enige een *slecht* oordeel. Dit komt mede doordat de (Turkse) arts niet Big-geregistreerd is en geen lid is van het NGRC. Maar ook op de andere punten scoort deze kliniek *matig*. ▶

TIEN PUNTEN OM OP TE LETTEN VÓÓR HET LASEREN

1. Is de oogarts geregistreerd?

Of een oogarts in het Big-register ingeschreven staat is te zien op www.bigregister.nl, en of hij refractiechirurg ('oogchirurg') is, staat op www.ooglaseradvis.org. Onder het kopje Geregistreerde chirurgen staan alle oogartsen op alfabetische volgorde. Bij doorklikken op de naam is te zien hoelang de betreffende chirurg bepaalde handelingen uitvoert.

2. Hoe groot is de rol van de oogarts?

Het best is het als de oogarts het vooronderzoek, de behandeling en de nacontroles uitvoert. Dit gebeurt bijna nergens. In de praktijk voert een optometrist vaak een deel van deze taken uit. Dat is prima, als de oogarts maar wel het vooronderzoek doet en het behandelplan doorspreekt en de eerste nacontrole doet en bij problemen bereikbaar is. Voor het geval er iets misgaat na de operatie is het belangrijk dat de arts een (gsm-)noodnummer geeft dat 24 uur per dag bereikbaar is.

3. Is er een externe onafhankelijke klachtencommissie?

Deze dient uit ten minste drie leden te bestaan met een onafhankelijk voorzitter. Patiënten behoren vooraf een folder over de klachtenregeling te ontvangen.

4. Is er een schriftelijk informed consent?

Daarin staat de behandeling beschreven en de mogelijke complicaties van deze behandeling.

5. Krijgt de huisarts een brief?

Om hem te informeren over het verloop van de behandeling en de oogdruk voor en na de ingreep.

6. Biedt de kliniek een volledig behandelaanbod?

Dus zowel Lasek/PRK, Lasik als lensimplantatie.

7. Waar vindt de behandeling plaats?

Die hoort plaats te vinden in een 'clean room'. Daarin kan bijvoorbeeld lucht van buiten niet zomaar binnenstromen, waardoor er minder kans op infectie is.

8. Wordt er volgens protocol gewerkt in de kliniek?

Dit houdt bijvoorbeeld in dat op de behandelafel de naam en de behandelmethode worden geverifieerd en dat de ogen achtereenvolgens worden behandeld.

9. Is de laser wel modern, en goed onderhouden?

Onderhoudscontracten voor ooglasers zijn duur. Maar het is belangrijk dat het apparaat, dat cruciaal is voor de operatie, goed werkt. Moderne lasers zijn momenteel: de Aesculap Meditec Zeiss Mel 80, Alcon Ladarvision, Bausch & Lomb Technolas 217 en Z 100, Schwind Esiris, Visx Star S4 en Wavelight Alegretto 200 en 400.

10. Wordt er een complicatieregistratie bijgehouden?

Hierin wordt bijgehouden wat voor complicaties bij welke aandoening zijn opgetreden. Het is positief als de kliniek deze cijfers bijhoudt en hier open over is.

OOGLASERKLINIEKEN					
Kliniek & Plaats	Artsen	Kwaliteit informatievoorziening	Behandelaanbod en procedure ingreep	Lasek/PRK beide ogen (circa)	Lasik beide ogen (circa)
Zeer goed					
Academisch Centrum voor Refractie Chirurgie Maastricht	++	++	++	3250	3800
Eyscan Oogzorgkliniek Utrecht	++	++	++	3900-4800	4000-4850
FYEO Medical Reusel	++	++	++	2900-3800	2900-3800
HaaglandenKliniek Den Haag	++	++	++	2700-3200	3000-3500
Hoornvliescentrum Hoorn	++	++	++	2800-3300	3300-3900
Lasik Centrum Eindhoven ¹⁾	++	++	+	3000-3500	3000-3500
Lasik Centrum Boxtel en Velp	++	++	++	3000-3500	3000-3500
Oogziekenhuis Focuskliniek Rotterdam	++	++	++	3600	4200
Retina Total Eye Care Driebergen	++	++	++	2750-5300	2750-5300
Rijnzicht Oogkliniek Oegstgeest	++	++	++	3800	3800
Visie Oogheelkundig Centrum Utrecht ¹⁾	++	++	+	3900-4800	4000-4800
VisionClinics locaties Amsterdam, Bussum, Delft	++	++	++	2800	2800
VisionClinics locaties Den Bosch, Velp, Zwolle ¹⁾	++	++	+	2800	2800
Goed					
Het Ooglasercentrum Hengelo	++	++	□	3000	n.v.t.
Oogheelkundig Medisch Centrum Noord Groningen	++	++	□	3000	n.v.t.
Ooglasercentrum Drechtsteden Papendrecht	++	++	-	2700-3100	n.v.t.
Redelijk					
Care Vision locaties Amsterdam, Den Haag	++	□	++	2000-2400	2000-2400
Care Vision locatie Rotterdam ¹⁾	++	□	+	2000-2400	2000-2400
Dr. Binkhorst Eye Center Oostburg	++	□	++	2600	2800
EyeCentre de IJssel Gorssel ²⁾	++	□	++	2500-3850	2500-3850
EyeQvision Amstelveen	++	□	++	1200	1200
HanzeVision Academ. Refractiecentrum loc. Groningen	++	+	□	2900-4100	n.v.t.
Laser Company Hoofddorp	++	□	++	1900-2900	2000-3000
Nico Trap Oogcorrecties Huis ter Heide	++	□	++	3900	3900
Opticlinic Oogcorrecties Amstelveen	+	□	++	2400-2800	2800-3200
Matig					
Correct Vision Center Alkmaar	++	-	++	2800-3300	3300-3700
Polikliniek Oogheelkunde Vianen	++	--	-	2500	n.v.t.
Refractie Chirurgisch Centrum Amsterdam ¹⁾	++	-	+	2000	2500-3450
Refractief Laser Centrum Venray	++	-	-	2000-3600	n.v.t.
Slecht					
Eye Center Europe locaties Nijmegen, Rotterdam ¹⁾	-	-	-	1000	1600-2900
Eye Center Europe locatie Schiphol	-	-	□	1000	1600-2900

1) Behandeling vindt plaats op een andere locatie. Zie voor tabeluitleg en adressen pagina 123.
2) 1 januari 2007 geopend

ZWIJGLIJST

Klinieken die niet wilden meewerken aan het onderzoek van de Consumentenbond.

- Excimer Laser Centrum, Nijmegen
- Eyedo, Rotterdam
- Kloes Eye Clinic, Beverwijk
- Laser Corrected Eyes, Eindhoven
- Medicosmo, Geleen

- Medisch Centrum Jan van Goyen, Amsterdam
- Oog Centrum Deventer
- Stichting Oogcontact, Zierikzee
- Optical Express, Amsterdam, Den Haag en Eindhoven

Een 'wavefront-meting' brengt specifieke oogkenmerken in kaart

De behandeling van het rechteroog gaat beginnen

Undercover naar de ooglaserkliniek

Zijn er verschillen tussen de manieren waarop ooglaserklinieken de patiënt onderzoeken en de adviezen die ze geven? Drie 'mysterypatiënten' namen steekproeven bij een aantal klinieken.

Een ooglaserverhandeling is niet voor iedereen weggelegd. Wie jonger is dan 18 jaar of ouder dan 60 kan thuisblijven. Ook mensen met diabetes, aandoeningen aan het oog (zoals staar en glaucoom), de ziekte van Crohn of andere auto-immuunziekten komen niet in aanmerking. En wie zwanger is of borstvoeding geeft, moet de plannen even uitstellen. Alle anderen die verder gezond zijn en – erg belangrijk – van wie het gezichtsvermogen al minstens één jaar stabiel is, kunnen een kliniek bellen voor een afspraak.

Om te kijken hoe het vooronderzoek in zijn werk gaat, bezochten 3 proefpatiënten in totaal 7 klinieken: 2 klinieken met ZKN-keurmerk (zie kader Keurmerk), 3 niet-ZKN-gecertificeerde klinieken en 2 klinieken die de ingreep in Turkije uitvoeren. De namen van de klinieken kunnen niet worden genoemd omdat de proefpatiënten slechts een selectie van de

Nederlandse ooglaseraanbieders hebben bezocht. Als een proefpatiënt meldt dat zo'n geselecteerde kliniek steken laat vallen, dan zou die kliniek onevenredig zware kritiek krijgen. Een kliniek die buiten de test valt zou immers dezelfde fouten kunnen maken, maar dat wordt niet gemeld omdat er geen proefpatiënt is geweest.

Wat de mysterypatiënten direct opviel bij de 7 klinieken, is dat het eerste telefonisch contact beter kan. De gesprekken waren kort, soms wat gehaast en de klinieken

Wie jonger is dan 18 of ouder dan 60 komt niet in aanmerking

gaven te weinig informatie. Slechts één kliniek informeerde of de proefpatiënt problemen had met zijn gezondheid, zoals diabetes.

De meeste telefonisten vergaten te vertellen dat de patiënt niet in zijn eentje naar het onderzoek moet komen. Want tijdens dat onderzoek worden de ogen gedruppeld, waardoor je wazig gaat zien. Daardoor

KEURMERK VOOR OOGLASERKLINIEKEN

De Zelfstandige Klinieken Nederland geven het ZKN-keurmerk af. Daarvoor moet de kliniek aan meerdere eisen voldoen. De behandelend artsen van ooglaserklinieken moeten bijvoorbeeld een Big-registratie hebben, de patiënten moeten voldoende bedenktijd krijgen, de kliniek moet voor de nazorg 24 uur per dag en 7 dagen per week bereikbaar zijn en beschikken over een onafhankelijke klachtencommissie. Klinieken zonder dit keurmerk kunnen ook aan deze eisen voldoen, maar het valt op dat alle klinieken met een ZKN-keurmerk in het Consumentenbondonderzoek *zeer goed* of *goed* uit de bus kwamen.

kun je bijvoorbeeld niet zelf naar huis rijden. Ook het advies om een zonnebril mee te nemen omdat na het onderzoek fel zonlicht slecht wordt verdragen, werd niet door iedere kliniek gegeven. 'Het zou aardig zijn als de klinieken je na de behandeling een gratis zonnebril zouden aanbieden', oppert een van de mysterypatiënten. ▶

De afspraak met een laserkliniek houdt een uitgebreid vooronderzoek in. Tijdens een gesprek wordt nagegaan of iemand geschikt is voor het laseren, en een uitgebreid onderzoek van de ogen brengt de precieze afwijking in kaart. Het vooronderzoek duurt in totaal zo'n anderhalf uur. Onze 'patiënten' betaalden hiervoor €50 tot €100.

De mysterypatiënten zijn speciaal geselecteerd op bepaalde criteria. Zo had één proefpatiënt slechts een kleine afwijking (-1,25) waarbij je je kunt afvragen of de risico's opwegen tegen de winst. Hier werd in het gesprek echter geen extra aandacht aan gegeven. En bij onze 'patiënt' van bijna 50 jaar wees slechts één oogarts op het feit dat hij na de laserbehandeling nog steeds een bril zal hebben, omdat hij niet zonder leesbril zal kunnen.

Daarnaast kregen onze mysterypatiënten erg verschillende adviezen. Waar de ene kliniek aangaf dat alleen Lasek mogelijk is, adviseerde de andere bij dezelfde persoon

De risico's werden afgedaan als 'bangmaakpraatjes'

Lasik. Voor de consument is dit erg verwarrend. Het advies van de Consumentenbond is om meer dan één vooronderzoek uit te laten voeren, en bij tegengestelde adviezen de arts om een goede onderbouwing te vragen.

De twee bezochte Nederlandse filialen van Turkse klinieken lieten zowel het vooronderzoek als de nazorg aan optometristen over. Hoe vooral het nazorgtraject eruitziet, werd niet echt duidelijk. Bovendien is het advies van de optometrist niet doorslaggevend. De oogarts in Istanbul kan altijd nog ter plekke besluiten dat de operatie niet doorgaat, en dan ben je als patiënt dus voor niets afgereisd.

Bij een kliniek die ook in ons grote onderzoek niet goed uit de bus komt, verliepen de gesprekken erg rommelig. Er was een oogarts die geen Nederlands sprak, het onderzoek leek meer op een verkooppraatje van een behandeling, en compli-

caties werden gebagatelliseerd. Na het druppelen kreeg de mysterypatiënt een folder, maar hij zag die slechts wazig...

Wat kan er misgaan?

Elke operatie brengt risico's met zich mee. Er is geen enkele kliniek waar geen complicaties voorkomen. De meeste ingrepen met ooglaseren verlopen prima, met een goed resultaat. Maar soms zijn er wel vervelende gevolgen. De belangrijkste complicaties zijn:

- **Infecties:** die kunnen het gezichtsvermogen blijvend schaden, al komt dit zeer weinig voor.
- **Droge ogen:** dit komt vaak voor, vooral bij Lasik, en kan tot twee jaar aanhouden. Waarschijnlijk komt het doordat bij het maken van het flapje de hoornvlieszenuwen worden doorgesneden, die dan moeten teruggroeien. De behandeling bestaat uit het meerdere malen per dag druppelen van kunsttranen of het plaatsen van intracannulaire plugjes (zeer kleine propjes in de traankanaaltjes van het oog).
- **Halo's en strooilicht:** patiënten zien verblindende kringen en strepen rondom lichtbronnen. Vlak na de operatie treden bij veel mensen halo-klachten op. Normaal nemen deze na ongeveer 3 maanden af, maar soms blijven ze. Dit fenomeen is vooral storend bij omstandigheden waarin er weinig licht is, zoals 's avonds bij het autorijden of bij werk in slecht verlichte ruimten.
- **Contrastverlies:** de beelden worden minder intens van kleur, valer, grijszer.
- **Ondercorrectie:** er is nog een 'restje' bijziendheid of verziendheid over. Dit ontstaat als er onvoldoende weefsel van het hoornvlies is verwijderd met de laserbehandeling. Er is dan een aanvullende laserbehandeling nodig.
- **Overcorrectie:** er is te veel weefsel verwijderd, zodat het oog dan iets verziend geworden is. Dit is moeilijker te corrigeren met een nabehandeling, al kan de patiënt ook binnen een aantal maanden vanzelf weer op de juiste sterkte uitkomen.

- **Regressie:** terug naar af. Na een laserbehandeling kan het gezichtsvermogen weer verminderen. Terugval is al binnen een jaar mogelijk. Daarom is het ook zo belangrijk om al minstens één jaar een stabiele afwijking te hebben; het liefst langer. Ook kan later nog steeds een leesbril nodig zijn. Het kan zelfs zijn dat iemand sneller een leesbril nodig heeft dan wanneer hij de ogen niet had laten laseren.
- **Lasikcomplicaties.** De 'flapmethode' geeft iets meer kans op complicaties. De flap kan bijvoorbeeld verschuiven of loslaten, er kunnen deeltjes achterblijven, of er kan een cyste ontstaan.

OOGLASERTOERISTEN

Je kunt je ogen ook laten laseren in het buitenland. Meerdere Nederlandse klinieken bieden goedkope behandeling in het buitenland aan, bijvoorbeeld in Portugal, België en Griekenland. Vooral Turkije wordt druk bezocht door lasertoeristen. De Consumentenbond zet vraagtekens bij deze behandelingen. De kwaliteit van de behandeling hoeft niet slecht te zijn, maar patiënten lopen wel meer risico bij deze goedkope, buitenlandse aanbieders. Er zijn allerlei randvoorwaarden die de behandeling in het buitenland minder idyllisch kunnen maken dan op het eerste gezicht lijkt. Zo krijgen patiënten pas in het buitenland definitief te horen of de operatie doorgaat. Daarnaast kan er een taalbarrière zijn, is de 'informed consent' die ze moeten tekenen soms in een andere taal, is het niet bekend of de arts die gaat behandelen over de juiste papieren beschikt en is het maar de vraag of de huisarts na afloop wordt geïnformeerd. En zijn er problemen als je weer in Nederland bent, dan kun je niet makkelijk naar de behandelend arts toe. Bovendien kun je de buitenlandse arts bij problemen niet persoonlijk voor de tuchtcommissie dagen. Kortom: genoeg reden om voor een behandeling in Nederland te kiezen.

Beter zicht in een kwartiertje

Wat staat iemand te wachten die een ooglaserverhandeling laat doen? De Consumentengids keek mee met Monique Raateland. 'De eerste zes uur na de behandeling waren vreselijk. Ik dacht: wat heb ik gedaan?'

'Ik vind het echt ontzettend eng, maar ik ben mijn lenzen zo zat.' De 28-jarige Monique is duidelijk gemotiveerd om haar ogen te laten laseren. De familie trok haar over de streep: Moniques broer en vader zijn ook gelaserd, beiden naar volle tevredenheid. Daarom bood Moniques vader aan de behandeling voor haar te betalen. 'Ik heb een heel goede band met mijn pa, dat blijkt wel.'

Op websites zocht Monique naar een geschikte kliniek. Ze kwam terecht bij EyeQvision, maar de informatie die Monique telefonisch had aangevraagd,

'Ik vind het echt ontzettend eng'

vergaat ze op te sturen. 'Dat maakte geen goede indruk. Ik wil serieus genomen worden, het gaat om je ogen, je koopt geen broodje worst.' Monique kreeg een beter gevoel bij de site van Optical Express in Amsterdam. En ze kon daar ook sneller terecht. Het is toevallig een kliniek die niet wilde meewerken aan het grote onderzoek!

Voor de eerste afspraak heeft Monique twee weken lang haar lenzen verruild voor een bril: de dikte van haar hoornvlies moet gemeten worden, en lenzen kunnen dat verstoren. Van tevoren heeft Monique een vragenlijst moeten invullen. 'Ik heb een flinke cilinderafwijking, dat kan een probleem zijn. Afwachten maar.' Al tijdens het vooronderzoek zal Monique te horen krijgen of ze geschikt is voor een ooglaserverhandeling. Een medewerker

komt haar ophalen: hij geeft uitleg over de verschillende methoden en doet een paar nauwkeurige oogmetingen. Ook meet hij de oogdruk met een aantal luchtstootjes, wat Monique een rotgevoel vindt. Maar volgens de medewerker heeft ze het ergste gehad: 'Dit is vervelender dan het laseren'.

Vervolgens moet Monique naar de optometrist, die tot haar verbazing Engels spreekt. Pijlsnel werkt de optometrist een vragenlijst af en doet nog een aantal metingen. Ook krijgt Monique druppels in haar ogen die de spieren lamleggen, zodat er nauwkeuriger gemeten kan worden. Terwijl de druppels inwerken, vertelt de

optometrist over de ingreep, de risico's en de prijzen. Het gaat allemaal erg snel, maar de optometrist belooft dat zij alles op papier meekrijgt.

Monique blijkt geschikt voor een behandeling. Iemand anders komt haar halen om alles door te spreken. Afhankelijk van de gebruikte methode zijn er drie verschillende prijzen. Monique kiest voor de duurste behandeling. Wel ontstaat er wat verwarring: volgens de optometrist was die behandeling ruim €600 goedkoper. Een fout, omdat de optometrist van de prijzen in de kliniek in Londen uitgaat, aldus de medewerkster van de kliniek.

Monique krijgt bedenktijd, maar kan ▶

Monique: 'Mijn cilinderafwijking kan een probleem zijn. Afwachten maar...'

ooglaserervaring

special: ooglaseren

wel alvast een voorlopige behandeldatum prikken. Ze heeft de keuze tussen vrijdag de 6e en vrijdag de 13e. Lachend: 'Niet vrijdag de 13e! Doe maar een weekje eerder.'

Doodzenuwachtig

Een meevaller voor Monique: de prijs die de optometrist had genoemd, is toch juist. Dus het laseren kost haar €2590 voor beide ogen; dit bedrag moet ze vlak voor de behandeling overmaken.

Een beetje bleek zit Monique op de behandeldag in de wachtkamer: 'Ik ben doodzenuwachtig.' De chirurg komt haar halen en legt kort de procedure uit. Met de laser wordt een flapje gemaakt. Dat doet geen pijn, maar de chirurg moet daarna wel even drukken op en trekken aan het oog, wat vervelend kan zijn.

In de behandelruimte krijgt Monique een kapje over haar haren en gaat in de stoel liggen. Vervolgens druppelt een assistent het verdovende middel in haar ogen. Een andere assistent bedient de laser. En er is

'Het voelt alsof ik een kilo zand in mijn ogen heb'

nog een assistent die aanbiedt om Moniques hand vast te houden. Zij krijgt een soort klem op haar ogen om ze open te houden. Het flapje maken vindt ze erg naar: Monique ligt te draaien in de stoel. De assistent probeert haar gerust te stellen, maar slaagt daar niet geheel in. Monique na afloop: 'Ze zei: "Rustig maar mevrouw Van Dongen"', terwijl ik Raate-land heet. Op dat moment schoot ik wel even in de stress of ze de juiste persoon voor zich hadden.'

Op de computermonitor in de ruimte is Moniques oog sterk vergroot te zien. Nadat de chirurg eerst van beide ogen het flapje heeft losgemaakt, gaat de laser over haar oog. Dat geeft een soort knetterend geluid. 'Alsof het verbrandt. Best eng, ook omdat je even helemaal niets meer ziet', aldus Monique. 'Ze vragen je om naar een stipje te kijken, maar op een gegeven

moment zie je dat stipje nauwelijks meer.' Na het laseren plaatst de chirurg de flapjes terug.

De behandeling gaat enorm snel: in een kwartiertje is alles gedaan. Na de behandeling gaat Monique naar een soort donkere wachtkamer. De assistente adviseert haar om de ogen dicht te houden. Ze heeft verschillende soorten druppels bij zich, die Monique vier keer per dag moet gebruiken. Omdat Monique nog wat misse-lijk en draaierig is, luistert haar vriend goed naar de instructies.

Het zweet staat Monique op de rug. 'Maar het gaat alweer hoor', glimlacht ze. 'Al voelt het alsof ik een kilo zand in mijn ogen heb.' Vooral het flapje losmaken vond ze naar. 'Met een soort lepelje drukken ze hard op je oog. En je ziet het flapje ook weggehaald worden.' Dat de behandeling minder erg is dan de luchtstootjes klopt volgens Monique niet: 'Geef mij die luchtstootjes maar.'

Voordat ze naar huis mag, controleert de chirurg of de flapjes goed zitten. Monique informeert nog even naar de 'mevrouw Van Dongen-kwestie.' De chirurg stelt haar gerust: bij binnenkomst in de behandelruimte is Moniques naam gecheckt. De assistent vergiste zich, al hoort dat natuurlijk niet, aldus de chirurg. Monique krijgt nog een noodnummer mee, dat ze mag bellen bij 'groen vocht, pus of ernstige roodheid'. Morgen moet ze langskomen voor de eerste nacontrole. 'Zie ik u dan ook?' vraagt Monique aan de chirurg. 'Alleen als het niet goed is, maar dat is bijna nooit het geval', antwoordt de chirurg. 'Hopelijk dan niet tot ziens', lacht Monique.

Televisie kijken

Met een zonnebril op en aanzienlijk minder rode ogen dan de dag ervoor meldt Monique zich weer bij de kliniek. 'De eerste zes uur na de behandeling waren vreselijk. Ik dacht echt: wat heb ik gedaan?', vertelt Monique. 'Op een gegeven moment kreeg ik mijn ogen zelfs niet meer open, terwijl die druppels erin moesten. Mijn vriend heeft toen gewoon onder dwang mijn ogen opengetrokken.'

Monique kan er nu weer om lachen. 'Maar ik dacht: dit kan niet goed zijn, dus ik heb de kliniek gebeld.' De medewerker aan de telefoon stelde haar gerust: de verschijnse- len waren normaal. Dat klopte: 's avonds ging het een stuk beter. 'Ik heb toen zelfs een film met ondertiteling zitten kijken. En nog even achter de computer gezeten.' Een optometrist (dit keer wel Nederlands sprekend) komt Monique halen. De optometrist bekijkt het hoornvlies ('Ziet er netjes uit') en doet een oogmeting. Monique ziet bovengemiddeld: 120%. Volgens de optometrist moet Monique er rekening mee houden dat dit iets minder kan worden.

'Ik zou het niet graag nog eens doen'

Een week na de eerste nacontrole volgt de tweede. Ook nu blijkt alles in orde. Moniques zicht is zelfs nog steeds 120%. Wel krijgt ze een nare verrassing: haar oogdruk moet weer gemeten worden met de luchtstootjes. Maar er is ook goed nieuws: de oogdruppels hoeft ze vanaf nu niet meer te gebruiken. Monique krijgt daar een heel vieze smaak van in haar mond ('alsof je op een oorwurm kauwt'). Dat klopt volgens de optometrist: de druppels komen via de traanbuisjes in de mond.

Monique zal nog een paar keer langs moeten komen voor de laatste nacontroles: over drie weken, drie maanden en een halfjaar. Monique is erg blij dat ze de behandeling gedaan heeft, het leven zonder lenzen en bril bevalt haar prima. 'Maar ik ben ook erg blij dat de behande- ling achter de rug is, ik zou het niet graag nog eens doen.' ■

Telefoonnummers, adressen (e-mailen via onze website), website en bestellingen: zie de Wegwijzer op pagina 120/121.

De Consumentenbond is een vereniging die de belangen van de consumenten behartigt onder meer door onderzoek van en voorlichting over kwaliteit en prijs van goederen en diensten.

De Consumentenbond is financieel en politiek onafhankelijk ook ten aanzien van de keuze welke goederen en diensten worden onderzocht.

Raad van toezicht

Th.C. de Graaf (voorzitter); G. de Boer RA (vice-voorzitter); H.M. Fijnaut; S.K. Jongman; L.H.E. Kleinreesink; R.F. Visser; B.N. Westerbrink

Directie

Felix Cohen (algemeen directeur)

Redactie Consumentengids

Marjan Agerbeek (hoofdredacteur); Alfred Jacobsen en Mirjam Bijleveld (eindredactie); Victor Bartman; Martine Koetsier; Gerrit Mulwijk; Noëlle van der Weel; Nanni Tempelman (redactie-assistent)

Vormgeving en art direction

Kummer & Herrman, Utrecht

Fotografie/overige beelden

Jeffrey Franken, Marcel Graumans, B-graphic, Michel Louis/Kicksaus, Rhonald Blommestijn/Artbox, Mick Salomons, Jocelyne Moreau, Hollandse Hoogte, ANP, Getty Images

Verder werken mee

Petra van der Aa, Naïma Amdaouech, Vincent van Amerongen, Celine Burgering, Louis Cornelisse, Sofie Coronel, Perry van Dijk, Martijn Geertzen, Pieter Harcksen, Kim Janssen, Ramona de Jong, Gemmeke van Kempen, Heidi Klijsen, Jan Klinkenberg, Désirée Kok, Gerard Kramer, Ruud Krol, Wim Krop, Evelien Mansens, José Mast, Else Meijer, Sandra Mul, Ingrid Nies, Marieke Nijmeijer, Patty Oerlemans, Inge Piek, Karen Reijneveld, Margreet Simons, André Schild, Marco Smit, Elles van Steijn, Arnold van Troost, Henk Verhagen, Anka van Voorthuysen, Ronald Vroman, Ingrid Zuurmond

Handleiding voor de tabellen

De aanbevelingen met predikaat in de tests zijn gebaseerd op de volgende uitgangspunten.

Een beste koop ('goede kwaliteit voor een redelijke prijs') moet een Testoordeel van minimaal 60 punten hebben. Een voordelige keus ('redelijke kwaliteit voor een goede prijs') moet minimaal 50 punten hebben.

++ = zeer goed; + = goed; □ = redelijk;

- = matig; -- = slecht

► = Beste koop; ■ = Voordelige keus

Zo kunt u uw eigen Testoordeel berekenen

- Bepaal voor elke kolom met beoordelingen voor hoeveel procent u die wilt laten meewegen. Opgeteld moet dit op 100% uitkomen.
- Ken aan onze beoordelingen een waarde toe: -- = 0,1; - = 0,3; □ = 0,5; + = 0,7 en ++ = 0,9.
- Vermenigvuldig elke beoordeling met het percentage dat u aan de kolom heeft gegeven.
- Tel de uitkomsten per merk bij elkaar op; dan krijgt u uw eigen Testoordeel.

Testoordeelcategorieën

0-19 punten = slecht; 20-39 = matig; 40-59 = redelijk; 60-79 = goed; 80-100 = zeer goed

N.B. De genoemde berekeningsmethode is een benadering van de door ons gehanteerde. Uw berekende Testoordeelen kunnen afwijken van de onze, omdat wij o.a. uitgaan van de exacte onderliggende waarde per beoordeling, die we vanwege de overzichtelijkheid in de tabel niet vermelden. Ook hanteren we vaak 'doorslagfactoren'; die vermelden wij in de tekst van het artikel.

COPYRIGHT © 2007 Consumentenbond.

Alle rechten zijn voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervaelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De Consumentengids is een uitgave van de Consumentenbond. De Consumentenbond is niet verantwoordelijk

voor webadressen, telefoonnummers en andere gegevens die veranderen na het ter perse gaan. Aangekondigde onderwerpen zijn onder voorbehoud.

FABRIKANTEN/IMPORTEURS/LEVERANCIERS

Autokinderzitjes

Bébécar: Euromass, (0032) 3844 11 88, bebecar.com
Chicco: Tiamo, (0320) 24 26 44, chicco.com
Concord: Becobel, (0032) 3844 64 00, concord.de
Cybex: Carroserie Enfantine, (0032) 9 386 10 48, periclesbaby.com
Ellermeyer: (020) 342 83 50, kinderveiligheid.nl
HTS: Ellermeijer, (020) 342 83 50, kinderveiligheid.nl
Kiddy: Bizziebacksoon, (0343) 44 45 30, bizziebacksoon.com
Maxi-Cosi: Dorel, (0492) 57 81 11, maxi-cosi.com
Nania: Ellermeijer, (020) 342 83 50, kinderveiligheid.nl
Recaro: B&S Recaro, (0229) 28 50 25, bsrecaro.nl
Römer: Britax, (038) 460 07 88, britax-roemer.de
STM: tijdelijk onbekend

Camcorders

Canon: 0900-202 29 15, canon.nl
Hitachi: (0032) 2 363 99 01 (België), hitachi.nl
JVC: (071) 545 33 33, jvc.nl
Panasonic: (073) 640 28 02, panasonic.nl
Samsung: (035) 695 47 55, samsungcamera.com
Sony: (020) 658 18 88, sony.nl

Mediারেceivers

Apple: 0800-0200570, www.apple.nl
D-Link: (010) 282 14 45, www.dlink.nl
Linksys: 0800-020 01 01, www.linksys.nl
Netgear: (020) 568 29 87, www.netgear.nl
Pinnacle: (024) 373 10 73, www.pinnaclesys.com

Wasdrogers

AEG: Electrolux, (0172) 46 81 72, aeg.nl
Bauknecht: Whirlpool, (076) 530 64 00, bauknecht.nl
Bosch: 0800-0710, bosch.nl
Indesit: (030) 669 29 00, indesit.nl
Marijnen: Electrolux, (0172) 46 81 72, marijnen.net
Miele: (0347) 37 88 81, miele.nl
Siemens: (070) 333 12 34, siemens.nl
Studio: Aldi
Whirlpool: (076) 530 64 00, whirlpool.nl
Zanussi: Electrolux, (0172) 468172, zanussi.nl

Wokpannen

BK: Kempen & Begeer, (079) 368 04 26, bk.nl
Calphalon: Potten & Pannen, (030) 231 13 00, calphalon.nl
Cookspoint: Kookpunt, (010) 443 10 77, kookpunt.nl
De Buyer: (0033) 329 30 66 12 (Frankrijk), debuyer.com
Demeyere: v. Leeuwen, (0164) 25 19 97, demeyere.be
Ikea: 0900-235 45 32, ikea.nl
Ken Hom: Louis Blok Agencies, (033) 258 09 01, kenhom.com
Le Chef: Blokker, (020) 568 34 26, blokker.nl
Scanpan: Van Leeuwen, (0164) 25 19 97, scanpan.nl
Staub: Fissler, (0164) 24 30 50, Staub.fr
Tefal: (0318) 58 24 24, tefal.nl
Vocelli: Vogels, (040) 201 36 13, vocelli.nl

Via www.consumentenbond.nl/onderzoeksonderlagen is van sommige onderzoeken en tests een onderzoeksverantwoording te bestellen.